

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Фінансів, обліку і оподаткування» (№ 604)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Гарант освітньої програми

(підпис) М.В. Татар
(ініціали та прізвище)
«30» вересня 2022 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бюджетна система
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 Управління і адміністрування
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Облік і оподаткування
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, заочна, дистанційна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2022 року

Харків – 2022 р.

Розробник: Калінеску Т.В., д.е.н., професор
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри фінансів
обліку і оподаткування (№ 604)

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2022 р.

Завідувач кафедри д.е.н, професор
науковий ступінь та вчене звання

(підпис)

Калінеску Т.В.
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

Бортнікова А.І.
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Калінеску Тетяна Василівна, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України. Стаж науково-викладацької діяльності більше 26 років. Викладає в університеті наступні дисципліни:

- Основи оподаткування;
- Контроль і ревізія;
- Податкова система;
- Фінансовий ринок;
- Інвестування;
- Облік і оподаткування фінансово-кредитних установ.

Напрями наукових досліджень: формування ефективних інструментів податкового регулювання в умовах депресивних регіонів, розробка алгоритмів переміщення сфери діяльності вітчизняних підприємств та досягненням стабільних фінансово-економічних результатів. Підсумком цієї багаторічної роботи стала розробка теоретичних положень та науково-методичних принципів щодо забезпечення фінансової самодостатності та самоорганізації фінансової життєздатності підприємств, зменшення соціально-економічної та податкової напруги на населення регіонів України, завдяки підвищенню соціальної відповідальності бізнесу, а також моделювання податкової політики країни відповідно рівню моральності суспільства.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 6 семестр.

Обсяг дисципліни:

5,5 кредитів ЄКТС (165 годин), у тому числі аудиторних – 56 годин, самостійної роботи здобувачів – 109 години.

Форми здобуття освіти: Денна, заочна, дистанційна.

Дисципліна – обов’язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов’язкові попередні дисципліни (пререквізити) – мікроекономіка, гроші і кредит, фінанси, бухгалтерський облік, аудит, звітність підприємств, податки і фіскальна політика, митна справа.

Необхідні обов’язкові супутні дисципліни (кореквізити) – фінансовий аналіз, податкова система.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у майбутніх фахівців розуміння сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство, формування знань з організації і функціонування бюджетної системи та проведення бюджетної політики.

Завдання

Вивчення теоретичних засад формування і використання:

бюджету держави, бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи;

державного кредиту та управління державним боргом;

методів і джерел формування доходів бюджету;

оволодіння методикою визначення бюджетних видатків та їх впливу на реалізацію функцій держави.

Після опанування дисципліни здобувач набуде наступні **компетентності**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення

стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці;

- здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення;
- застосовувати знання права та податкового законодавства в практичній діяльності суб'єктів господарювання;
- демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачі будуть досягати наступні **результати навчання** і будуть:

- формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень;
- знати механізми функціонування бюджетної і податкової систем України та враховувати їх особливості з метою організації обліку, вибору системи оподаткування та формування звітності на підприємствах;
- розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Бюджетна система».

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Значення бюджетної системи як складової державних фінансів».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Предмет і задачі курсу «Бюджетна система». Місце дисципліни в підготовці бакалаврів з напрямку 07 «Управління і адміністрування». Історія виникнення, значення бюджетної системи як складової державних фінансів.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Сутність, призначення і роль бюджету держави.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Економічне, політичне та суспільне значення бюджету».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Сутність бюджету як економічної категорії. Форма, матеріальний зміст і організаційна структура державного бюджету. Ознаки бюджету. Функції бюджету. Економічне, політичне та суспільне значення бюджету. Вплив бюджету на соціально-економічні процеси. Економічні, політичні та соціальні фактори впливу на бюджет.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Бюджет як основний фінансовий план держави.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичні заняття: «Бюджет як основна ланка державних фінансів»*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Бюджет - основна ланка державних фінансів. Фінансова модель суспільства. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Бюджетна централізація ВВП. Поняття бюджетної політики. Основні завдання бюджетної політики України на сучасному етапі. Взаємозв'язок бюджетної політики та податкової і соціальної політики держави.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичні заняття: «Принципи побудови бюджетної системи».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Бюджетний устрій. Правове регулювання бюджетної системи України. Бюджетна система України та її структура. Принципи побудови бюджетної системи України. Види бюджетів в Україні. Ланки бюджетної системи. Державний бюджет і його призначення. Місцеві бюджети. Бюджети місцевого самоврядування. Зведений бюджет і його призначення.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 години.*
- *Практичні заняття: «Механізм реалізації міжбюджетних відносин».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Механізм реалізації міжбюджетних відносин. Моделі і форми міжбюджетних відносин. Бюджетний унітаризм та бюджетний федералізм. Напрямки і рівні та види міжбюджетних відносин. Форми взаємовідносин між бюджетами. Субсидії, дотації, субвенції. Вилучення коштів як форма взаємовідносин між бюджетами. Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування. Засади розмежування видатків між бюджетами. Територіальний та відомчий підходи до розподілу видатків. Мета і принципи розподілу доходів між ланками бюджетної системи. Закріплені і регулюючі доходи, мета їх встановлення. Бюджетне регулювання: методи і напрями його здійснення. Індекс платоспроможності бюджету місцевого самоврядування та коефіцієнт вирівнювання. Проблеми міжбюджетних відносин в Україні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Адаптація знань щодо бюджетного регулювання в Україні.

Тема 6. Бюджетний процес.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 години.*
- *Практичні заняття: «Сутність бюджетного процесу».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Сутність бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу відповідно до Бюджетного кодексу України. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Бюджетне планування. Методи бюджетного планування. Складання проекту бюджету на загальнодержавному та місцевому рівнях. Розгляд і ухвалення Закону про Державний бюджет та Рішення про місцевий бюджет. Дії учасників бюджетного процесу в разі несвоєчасного прийняття закону про Державний бюджет. Виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Підготовка і розгляд звітності про виконання Державного та місцевих бюджетів.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Адаптація знань щодо складання проекту бюджету.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
 - *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*
 - *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
 - *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*
- Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2.

Тема 7. Система доходів бюджету.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Система доходів державного і місцевих бюджетів».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Призначення бюджетної класифікації. Класифікація доходів бюджету. Податкові надходження бюджету. Неподаткові надходження бюджету. Доходи бюджету від операцій з капіталом. Офіційні трансферти як вид доходів бюджету. Прямі і непрямі загальнодержавні податки і збори і їх роль в доходах бюджету. Місцеві податки і збори. Склад доходів місцевих бюджетів. Доходи бюджетів місцевого самоврядування, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Доходи бюджетів місцевого самоврядування, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Загальний і спеціальний фонд бюджету.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Адаптація знань щодо складу доходів державного і місцевих бюджетів.

Тема 8. Система видатків бюджету.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Склад видатків державного і місцевих бюджетів».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Функціональна, відомча, економічна класифікація видатків бюджету. Розпорядники бюджетних коштів. Склад поточних і капітальних видатків бюджету. Класифікація видатків за суспільним призначенням. Видатки Державного бюджету України. Видатки місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних

трансфертів. Форми бюджетного фінансування. Кошториси бюджетних установ та їх види. Процедура складання і затвердження кошторису бюджетної установи.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Адаптація знань щодо складу видатків державного і місцевих бюджетів.

Тема 9. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичні заняття: «Фінансування видатків бюджету на економічну діяльність».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Форми фінансування видатків бюджету на економічну діяльність. Видатки на промисловість та енергетику. Фінансова підтримка вугледобувних і гірничодобувних галузей в Україні. Видатки на сільське господарство. Видатки на транспорт і дорожнє господарство. Джерела фінансування наукових досліджень. Фінансування наукових закладів. Фінансування наукової тематики

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Адаптація знань щодо фінансування видатків бюджету на економічну діяльність.

Тема 10. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*
- *Практичне заняття: «Видатки бюджету на соціальну сферу».*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Соціально-економічні гарантії держави громадянам. Поняття соціального захисту. Види соціального захисту населення. Видатки на соціальний захист населення, що фінансуються з Державного бюджету. Видатки на соціальний захист населення, що фінансуються з місцевих бюджетів. Адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Житлові субсидії. Склад соціальної сфери. Видатки бюджету на освіту. Видатки бюджету на охорону здоров'я. Видатки на фінансування культури і мистецтва. Видатки на фінансування фізичної культури і спорту.

Завдання, об'єкти, джерела інформації і методичні прийоми ревізії. *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Адаптація знань щодо видатків бюджету на соціальну сферу.

Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 години.*
- *Практичні заняття: «Видатки бюджету на оборону та управління».*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні

Видатки бюджету на національну оборону. Кошториси підрозділів Збройних сил України. Видатки бюджету на державне управління. Видатки бюджету на міжнародну діяльність. Видатки бюджету на правоохоронну діяльність і забезпечення безпеки держави.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Адаптація знань щодо видатків бюджету на оборону й управління.

Тема 12. Бюджетний дефіцит. Державний борг. Державний кредит.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 5 години.*
- *Практичні заняття: «Бюджетний дефіцит, державний борг і державний кредит».*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні

Стан бюджету як фінансового плану. Бюджетний дефіцит і причини його виникнення. Класифікація дефіциту бюджету. Джерела покриття дефіциту державного бюджету в Україні. Державний борг. Класифікація державного боргу. Методи управління державним боргом. Державний кредит. Державний кредит і державна позика: спільне і відмінне. Суб'єкти державного кредиту. Чинники державного кредиту. Види цінних паперів з державних позик.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Адаптація знань щодо методів управління державним боргом і кредитом.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

Обсяг аудиторного навантаження: 2 години

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Передбачено навчальним планом виконання розрахункової роботи

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
<i>Змістовний модуль 1</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	6	0...6 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання завдань впродовж практичних занять	0...4	6	0...24
Модульний контроль	0...15	1	0...15
<i>Змістовний модуль 2</i>			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	6	0...6 (максимальна кількість балів за цим показником)
Виконання завдань впродовж практичних занять.	0...4	6	0...24
Модульний контроль	0...15	1	0...15
Розрахункова робота			10
<i>За семестр</i>			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

Іспит проводиться у вигляді тестування. Тест складається з 5 питань закритого типу (за правильну відповідь на одне питання здобувач отримує 4 бали) та 15 питань відкритого типу (максимальна кількість балів за відповідь на одне питання – 4) та 2 практичних завдань, правильне розв'язання кожного завдання оцінюється у 10 балів.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74) – мати мінімум знань і умінь для забезпечення програмних результатів навчання. Відпрацювати всі практичні заняття.

Добре (75-89) – знати основні теми дисципліни. Знати особливості формування дохідної й витратної частин бюджету та вміти спланувати витрати на соціальний захист населення, охорону здоров'я і житлові субсидії.

Відмінно (90-100) – мати знання, що дозволять самостійно, вільно та обґрунтовано відповідати на будь які питання щодо особливості формування дохідної й витратної частин бюджету та вміти спланувати витрати на соціальний захист населення, охорону здоров'я і житлові субсидії. Мати уявлення про напрями скорочення бюджетного дефіциту, державного боргу та сучасних механізмів формування бюджетно-податкової політики. Відпрацювати всі практичні заняття.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення лабораторних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

• http://library.khai.edu/catalog?clear_all_params=0&mode=KNMZ&lang=ukr&caller_mode=SearchDocForm&ext=no&theme_path=0&themes_basket=&ttp_the_mes_basket=&disciplinesearch=no&top_list=1&fullsearch_fld=&author_fld=%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2&docname_fld=&docname_cond=beginwith&theme_context=%D0%A0%D1%96%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BB%D

[1%96%D0%B2&theme_cond=all_theme&theme_id=0&is_ttp=0&combiningAND=0&step=20&tpage=1](http://mentor.khai.edu/course/view.php?id=2825)

•Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=2825>

11. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України №254к/96ВР – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96%E2%F0>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
3. Бабич Т. С. Макрофінансове бюджетування : навч. посіб. / Т. С. Бабич, Т. В. Жибер ; за наук. ред. В. М. Федосова. - К.: КНЕУ, 2011. - 311 с.
4. Бліщук К. М. Державні та місцеві фінанси. Бюджетний процес : навч. посіб. / К.М. Бліщук, Л. Р. Михайлинин. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів, 2011. – 176 с.
5. Боярко І. М. Ефективність фінансів державного сектору економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України: моногр. / І. М. Боярко, Н. А. Дехтяр, О.В. Дейнека. – Суми: Унів. кн., 2012. – 165 с.
6. Бюджетна система: навчальний посібник / Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Синютка Н. Г. – Львів: ТНЕУ, 2019. – 328 с.
7. Бюджетна система: підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с
8. Лопушинський І. П. Бюджетний процес в Україні: навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк. – Херсон: Грінь Д. С., 2011. – 364 с.
9. Федосов В.М. Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012. – 871с.
10. Ярошевич Н.Б. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник / Н.Б.Ярошевич, І.Ю.Кондрат, А.І.Якимів- Львів.: «Новий Світ-2000», 2019.-400 с.

Допоміжна

11. Бюджетна система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. В.П. Хомутенко. – Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. – 392 с.
12. Власюк Н. І. Місцеві фінанси: навч. посіб. / Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М.І. Мельник. – К. : Алерта, 2011. – 328 с.
13. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів : [монографія] / [Луніна І.О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін.] ; за ред. І. О. Луніної.- К. :

НАН України; Ін-т екон. та прогнозув., 2010. - 320 с.

14. Місцеві бюджети в умовах кризових явищ і реформування : [монографія] / за заг. ред. О. Л. Яременка. - Х. : ХІФ УДУФМТ, 2011. – 182 с.

15. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів [заг. редакція, передмова Ф. О. Ярошенка]. – К. : Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2010. – 592 с.

16. Управління державним бюджетом України: Підручник для студентів вузів / колектив авторів [за заг. редакцією М.Я. Азарова] – К.: Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.